

BEKLENEN KREDİ ZARARLARININ ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN YÖNTEMLER: BIST 30'DA BİR ARAŞTIRMA*

Abdurrahman ARSLAN**

Prof. Dr. Figen ZAIÏ***

Araştırma Makalesi/Research Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi

Mart 2021, 23(1), 144-171

ÖZ

IAS 39'daki gerçekleşen kredi zararı modelinin yerini 1/1/2018 itibariyle yürürlüğe giren IFRS 9'un beklenen kredi zararı modeli almıştır. Beklenen kredi zararlarının ölçümünde genel, basitleştirilmiş ve krediye göre uyarlanmış yaklaşım olmak üzere üç yaklaşım bulunmaktadır. Bu çalışmada, BİST 30 Endeksinde işlem gören finansal ve finansal olmayan kuruluşlar arasında beklenen kredi zararlarının ölçümünde kullanılan yöntemler bakımından bir farklılık olup olmadığı incelenmiş olup, finansal kuruluşların ağırlıklı olarak genel yaklaşım kapsamındaki temerrüt olasılığı yöntemini kullanırken, finansal olmayan kuruluşların genellikle kullandıkları yöntemlerin isimlerini açıklamamakla birlikte basitleştirilmiş yaklaşım kapsamındaki yöntemleri tercih ettikleri, bunun nedeninin finansal ve finansal olmayan kuruluşların alacaklarının niteliklerinden ve farklı kredi riski yönetim sistemlerine sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: IFRS 9, Beklenen Kredi Zararlarının Ölçümü, Ölçüm Yöntemleri

JEL Sınıflandırması: M40, M41

METHODS USED TO MEASURE EXPECTED CREDIT LOSSES: A RESEARCH ON BIST 30 INDEX

ABSTRACT

The incurred loss model in IAS 39 has been replaced by the expected credit loss model of IFRS 9, which became effective as of 1/1/2018. There are three approaches to measure expected credit losses, namely general,

* Makale Gönderim Tarihi: 20.10.2020; Makale Kabul Tarihi: 07.12.2020

** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Muhasebe - Finansman Doktora Programı Öğrencisi, kerzeyfil@gmail.com, orcid.org/0000-0001-9347-7542

*** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, figenzaif@gmail.com, orcid.org/0000-0003-0433-5329

Atf (Citation): Arslan, A. ve Zaif, F. (2021). Beklenen Kredi Zararlarının Ölçümünde Kullanılan Yöntemler: BIST 30'da Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(1), 144-171. <https://doi.org/10.31460/mbdd.813483>

simplified and credit-adjusted approach. In this study, whether there is a difference in the methods used to measure expected credit losses between the financial and nonfinancial firms traded in BIST 30 Index and the reasons for the difference are examined. It is concluded that while financial firms use the method of probability of default within the scope of the general approach, non-financial firms generally do not disclose the names of the methods used and they preferred the simplified approach methods. The reason for this could be that characteristics of receivables of financial and non-financial firms and their credit risk management systems are different.

Keywords: IFRS 9, Measurement of Expected Credit Loss, Measurement Methods

JEL Classification: M40, M41

1. GİRİŞ

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS) 39 kapsamında kredi ve alacaklara ilişkin gerçekleşen kredi zararlarının finansal tablolara çok az ve gecikmeli olarak yansıtıldığını göstermiş ve bu durum “gerçekleşen kredi zararı” yaklaşımının sorgulanmasına neden olmuştur. Bu yaklaşımın sorgulanmasının temel sebebi ise kredi zararlarının ölçümü ve raporlanması için nesnel bir kanıt (zarar) aranmasıdır (Novotny-Farkas 2016).

Kredi zararlarının finansal tablolara *zamanında ve yeterli* bir şekilde yansıtılmasını esas alan beklenen kredi zararı yaklaşımında ise zararın gerçekleşmesi ön koşulu aranmamakta, kredi riskine ilişkin olasılıklara göre kredi zararlarının raporlanması mümkün olabilmektedir.

Beklenen kredi zararı yaklaşımını esas alan ve erken uygulamasına izin verilen Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (IFRS) 9 Finansal Araçlar standardı 2014 yılında yayınlanmış ve 1/1/2018 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir (IASB 2014).

Standartta finansal varlıkların sınıflandırılmasına ilişkin esaslar değiştirilmiş, finansal varlıkların sınıflandırılmasında finansal varlıkların yönetimi için işletmenin esas aldığı iş modeli ile finansal varlığın sözleşmeye bağlı nakit akışlarının özellikleri esas alınmıştır. Buna göre finansal varlıklar, itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal varlıklar, gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen finansal varlıklar ve gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal varlıklar olmak üzere üç ana sınıfa ayrılmıştır (IFRS 9, 4.1.1; Fidan 2018a).

IFRS 9’da düzenlenen beklenen kredi zararı yaklaşımının kapsamına ise;

- itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülen finansal varlıklar,
- gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen borçlanma araçları,
- gerçeğe uygun değer değişimi kâr zarara yansıtılmayan finansal teminat sözleşmeleri ve

- kredi taahhütleri ve kira alacakları ile sözleşme varlıkları girmektedir. (IFRS 9, 5.5.1; Özerhan ve Aslan 2016, 583).

Gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan finansal varlıklar ise beklenen kredi zararı kapsamına girmemektedir (Aytürk 2016). Kapsamda yer alan finansal varlıklara ilişkin beklenen kredi zararları finansal tablolara alınırken geçmiş olaylar ve mevcut koşulların yanı sıra makul ve desteklenebilir geleceğe ilişkin bilgiler de dikkate alınmakta ve aşamalara göre¹ finansal tablolara yansıtılması önerilmektedir (IFRS 9, 5.5.17c; Novotny-Farkas 2016). Dolayısıyla, gerçekleşen kredi zararı yaklaşımındaki kredi zararlarının finansal tablolara yansıtılması için aranan nesnel kanıt veya tetikleyici zarar olayları (borçlunun işini kaybetmesi, teminatın değerindeki düşüşler, ödemelerde gecikme gibi) gerçekleşmeksizin de kredi zararları finansal tablolara yansıtılmaktadır (Cohen ve Edwards Jr. 2017). Bu itibarla kapsamdaki finansal araçların kayda alınmasıyla birlikte 12 aylık beklenen kredi zarar karşılığı ayrılmakta ve sonraki raporlama dönemlerinde kredi riskinin seviyesine bağlı olarak 12 aylık veya ömür boyu beklenen kredi zarar karşılığı ayrılmaktadır (IFRS 9, 5.5.3-5).

Bu çalışma ile IFRS 9 kapsamında beklenen kredi zarar karşılıklarının ölçümüne ilişkin esaslar ve yaklaşımlar üzerinde durularak, BİST 30 Endeksinde işlem gören finansal ve finansal olmayan kuruluşların beklenen kredi zararlarının ölçümünde kullandıkları yöntemler bakımından bir farklılık olup olmadığı ve bir farklılık varsa bunun nedenleri incelenecektir. Bu çerçevede, çalışmada öncelikle beklenen kredi zararlarının ölçümüne ilişkin esaslara ve yaklaşımlara değinilecektir. Sonrasında bu yaklaşımlarla ilişkili olan ve beklenen kredi zararlarının ölçümünde kullanılan yöntemler örneklerle açıklanacak ve BİST 30 Endeksinde işlem gören finansal ve finansal olmayan kuruluşların 2019 yılına ilişkin konsolide finansal tablolarındaki açıklamalarında yöntemlere ilişkin hangi bilgilere yer verildiği ortaya konularak, finansal ve finansal olmayan kuruluşların beklenen kredi zararlarının ölçümünde hangi yöntemleri tercih ettikleri ve bunun nedenleri üzerinde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

2. IFRS 9'DA DÜZENLENEN BEKLENEN KREDİ ZARARLARININ ÖLÇÜMÜNE İLİŞKİN ESASLAR

IFRS 9 beklenen kredi zararlarının;

- a) Mümkün sonuçlar dikkate alınarak belirlenen olasılıklara göre ağırlıklandırılmış ve tarafsız bir tutarı,
- b) Paranın zaman değerini ve

---

¹ Başlangıçta 12 aylık beklenen kredi zararı (birinci aşama), kredi riskinde önemli artışla birlikte ömür boyu beklenen kredi zararı (ikinci aşama) ve temerrütle birlikte ömür boyu beklenen kredi zararı (üçüncü aşama) ayrılmaktadır.

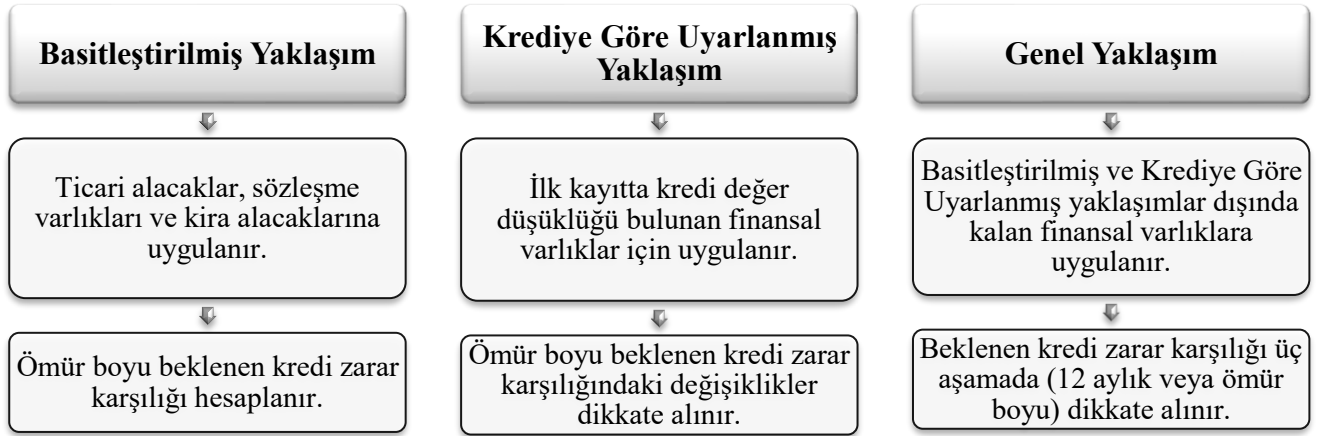
- c) Geçmiş olaylar, mevcut şartlar ve gelecekteki ekonomik şartlara ilişkin tahminler hakkında, raporlama tarihi itibarıyla aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen makul ve desteklenebilir bilgiyi yansıtacak şekilde ölçülmesini düzenlemektedir. (IFRS 9, 5.5.17; KPMG 2014:79).

Beklenen kredi zararlarının ölçülmesinde ise;

- basitleştirilmiş,
- krediye göre uyarlanmış ve
- genel yaklaşım olmak üzere üç yaklaşım önerilmektedir (PWC, 2017:27-28; Sultanoğlu, 2018, 483-484; IFRS 9, 5.5).

Ölçüme ilişkin yaklaşımlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Tablo 1. Beklenen Kredi Zararlarının Ölçümüne İlişkin Yaklaşımlar

Beklenen kredi zararlarının ölçümünde kredi riskinin takip edilebilmesine imkân vermesi bakımından genel yaklaşım esas olup, bu yaklaşımın ilk kayda alma tarihinden itibaren;

- kredi riski önemli ölçüde artan ve artmayan finansal araçları açıkça ayrıştırması,
- kredi riski önemli ölçüde artan finansal araçlar için ömür boyu beklenen kredi zararı karşılığı ayrılmasını gerektirmesi ve
- kredi riski önemli ölçüde artmayan veya düşük kredi riski olan finansal araçların ömür boyunca en azından 12 aylık beklenen kredi zararı karşılığı ayrılmasına imkân vermesi ve dolayısıyla finansal raporlamayı geliştirmesi nedeniyle, bu yaklaşım Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından benimsenmiştir (IFRS 9, BC5.135).

Basitleştirilmiş yaklaşım, ticari alacaklar, sözleşme varlıkları ve kira alacaklar için genel yaklaşımda yer alan finansal araçların risk derecelerindeki değişimi izleme gereksiniminin aranmamasına ilişkin bir kolaylıktır.

Krediye göre uyarlanmış yaklaşım ise satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi-değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklara ilişkin yaklaşımı yansıtmaktadır.

2.1. Basitleştirilmiş Yaklaşım

Basitleştirilmiş yaklaşımda finansal aracın kredi riskindeki değişimin izlenmesine gerek bulunmamaktadır. Bu yaklaşımda, kredi karşılıklarının ömür boyu beklenen kredi zararı üzerinden ayrılması esastır. IFRS 15 kapsamındaki işlemlerden kaynaklanan ticari alacaklar ile sözleşme varlıklarından önemli bir finansman bileşeni içermeyenler için basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında karşılık ayrılmaktadır. Ayrıca, işletme tarafından muhasebe politikası olarak tercih edilmesi durumunda önemli bir finansman bileşeni içeren ticari alacaklar ve sözleşme varlıkları ile IFRS 16 kapsamındaki kira alacakları için de basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında ömür boyu beklenen kredi zararı karşılığı ayrılması mümkün bulunmaktadır (IFRS 9, 5.5.15; PWC, 2017:33).

Basitleştirilmiş yaklaşımın getirilmesinin temel nedeni, gelişmiş kredi risk yönetim sistemlerine sahip olmayan işletmeleri, ilk muhasebeleştirme tarihi ile raporlama tarihine kadar olan dönemde finansal varlıkların risk derecesindeki değişimi takip etme zorunluluğundan kurtarmaktır (IFRS 9, BC5.104).

2.1.1. Basitleştirilmiş Yaklaşım Kapsamında Beklenen Kredi Zararlarının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler

Basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında kredi karşılıklarının ölçümüne ilişkin

- *kayıp oranı* ve
- *karşılık matrisi* olmak üzere iki yöntem bulunmaktadır.

IFRS 9 Standardı, kayıp oranı yaklaşımını beklenen kredi zararı ölçümünde açıkça temerrüt olasılığı içermeyen bir yaklaşım olarak kabul etmektedir (IFRS 9, B5.5.12).

Kayıp Oranı yönteminde, temerrüt olasılığı ve temerrüt halinde kayıp gibi parametreleri kullanmak yerine, finansal varlıkların ömrü boyunca kayıttan düşülen tutarlar dikkate alınarak kayıp oranı istatistikleri geliştirilmektedir. Ancak, geçmişe ilişkin bilgilerden hareketle belirlenen bu kayıp oranlarının, beklenen zarar yaklaşımı kapsamında mevcut şartlar ve geleceğe ilişkin beklentiler göz önünde bulundurularak düzeltilmesi gerekmektedir (EY 2014, 60).

Örneğin, A İşletmesinin 2.000 adet ticari alacaktan oluşan ve toplam değeri 2.500.000 TL olan bir portföyü bulunmaktadır. A İşletmesi, bu alacaklarını ortak kredi riski özelliklerini dikkate alarak ilk muhasebeleştirmede A ve B grubu olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Alacak tutarları ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Gruplara İlişkin Alacak Bilgileri

Alacak Grubu	Alacak Tutarı (TL/Müşteri)	Alacak (Müşteri) Sayısı	Toplam (TL)
A	1.000	1.000	1.000.000
B	1.500	1.000	1.500.000

Geçmiş verilere dayalı olarak kayıp oranı aşağıda yer aldığı şekilde belirlenmektedir.

Tablo 3. Kayıp Oranı-I

	Müşteri Sayısı (A)	Temerrüt Durumunda Müşteri Başına Risk Tutarı (B)	Toplam Risk Tutarı (C=AxB)	Tarihsel Olarak Ortalama Temerrüt Adedi (D)	Temerrüt Durumunda Toplam Risk Tutarı (BxD)	Gözlemlenen Kayıpların Bugünkü Değeri ² (F)	Kayıp Oranı (F/C)
A	1.000	1.000	1.000.000	50	50.000	45.000	%4,5
B	1.000	1.500	1.500.000	30	45.000	30.000	%2

A grubu için tarihsel kayıp oranı 50 adet geçmiş temerrüde istinaden %4,5'tir. B grubu için tarihsel kayıp oranı 30 adet geçmiş temerrüde istinaden %2'dir.

A İşletmesi, raporlama tarihi itibarıyla, mevcut ve geleceğe ilişkin ekonomik koşullar çerçevesinde temerrüde düşecek alacak sayısında bir artış beklemektedir. Buna göre A İşletmesi gelecek dönemlerde A grubunda 60 adet, B grubunda ise 40 adet ticari alacağın temerrüde düşmesini beklemektedir. A İşletmesi, beklenen temerrütlerin bugünkü değerinin, gözlemlenen kayıpların bugünkü değeri ile aynı olacak şekilde A grubu alacaklar için 900 TL/alacak, B grubu için 1.000 TL/alacak olarak beklemektedir.

Tablo 4. Kayıp Oranı-II

	Müşteri Sayısı (A)	Temerrüt Durumunda Müşteri Başına Risk Tutarı (B)	Toplam Risk Tutarı (C=AxB)	Beklenen Temerrüt Adedi (D)	Temerrüt Durumunda Toplam Risk Tutarı (BxD)	Gözlemlenen Kayıpların Bugünkü Değeri (F)	Kayıp Oranı (F/C)
A	1.000	1.000	1.000.000	60	60.000	54.000	%5,4
B	1.000	1.500	1.500.000	40	60.000	40.000	%2,67

² Gözlemlenen kayıpların raporlama tarihine indirgenmesinde (bugünkü değerinin hesaplanmasında) finansal varlığın ilk defa finansal tablolara alınırken belirlenen etkin faiz oranı veya ona yakın bir oran kullanılmaktadır. (IFRS 9, B5.5.44)

A İşletmesi, daha önce bu alacaklar için karşılık ayırmadığı varsayımıyla, tarihsel kayıp oranının mevcut ve geleceğe ilişkin ekonomik beklentiler çerçevesinde güncellenmesi neticesinde söz konusu A ve B grubu müşterilerden oluşan bu alacakları için $54.000+40.000= 94.000$ TL beklenen zarar karşılığı ayıracaktır.

Diğer yöntem olan *Karşılık Matrisi* ise bir ticarî alacağın vadesinin aşıldığı gün sayısına bağlı olarak sabit karşılık oranları üzerinden belirlenebilmektedir (IFRS 9, B5.5.35). Bununla birlikte, şirket aktifinde yer alan varlıklara ilişkin tarihi temerrüt oranları üzerinden hesaplanan karşılık matrisinin, mevcut koşullar ve geleceğe ilişkin tahminlere göre düzeltilmesi gerekmektedir (PWC 2017, 33).

IFRS 9, ticari alacaklara ilişkin beklenen kredi zararlarının ölçümünde genel ilkelerle uyumlu olmak kaydıyla basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında karşılık matrisinin kullanımına izin vermektedir (IFRS 9, B5.5.35).

IFRS 9'un açıklayıcı örneklerinde de karşılık matrisine ilişkin bir örneğe yer verilmektedir. Buna göre tek bir coğrafi bölgede faaliyette bulunan bir imalat firmasının ortak özellikler taşıyan, çok sayıda küçük ticari alacaktan oluşan ve IFRS 15 kapsamında önemli bir finansman unsuru taşımayan ticari alacak portföyüne ilişkin kredi karşılıkları ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşit olacak şekilde ölçülmekte ve bu ölçüm için karşılık matrisi kullanılmaktadır (IFRS 9, IE74-75).

Tablo 5. Karşılık Matrisi-I

	Beklenen Temerrüt Oranı ³ (A)	Ticari Alacakların Brüt Defter Değerleri (B)	Ömür Boyu Beklenen Kredi Zarar Karşılığı (A x B)
Gecikmesiz	%0,3	15.000.000	45.000
1-30 gün arası gecikme	%1,6	7.500.000	120.000
31-60 gün arası gecikme	%3,6	4.000.000	144.000
61-90 gün arası gecikme	%6,6	2.500.000	165.000
90 günden fazla gecikme	%10,6	1.000.000	106.000
Toplam		30.000.000	580.000

Kaynak: IFRS 9, IE76-77; BDO 2018, 48.

Karşılık matrisine ilişkin bu örnekte her bir gecikme gün aralığına ilişkin beklenen temerrüt oranları, tarihsel olarak gözlemlenen temerrüt oranlarının ileriye yönelik tahminler kapsamında uyarlanmasıyla hesaplanmaktadır.

Karşılık matrisinin işletmenin içsel derecelendirme skorlarına dayalı olarak da belirlenmesi de mümkündür. Her bir müşteriye bulunduğu coğrafi konum, endüstri ve ödeme davranışları gözetilerek bir kredi skoru verilmektedir. Burada da karşılık matrisi tarihsel gözlemlenen temerrüt oranlarından hareketle belirlenmekte ve geleceğe ilişkin tahminler kapsamında yenilenmektedir (BDO 2018, 49).

³ Temerrüde düşen bakiyenin toplam alacağa oranı bakımından.

Tablo 6. Karşılık Matrisi-II

Derecelendirme Skoru	Beklenen Temerrüt Oranı (A)	Brüt Defter Değeri (B)	Ömür Boyu Beklenen Kredi Zarar Karşılığı (A x B)
80-100	%0,5	56.000.000	280.000
60-79	%1,5	20.000.000	300.000
40-59	%3,5	15.000.000	525.000
20-39	%8	6.000.000	480.000
0-19	%15	3.000.000	450.000
Toplam		100.000.000	2.035.000

Kaynak: BDO 2018, 49.

2.1.2. Basitleştirilmiş Yaklaşım Kapsamında Beklenen Kredi Zararı Ayrılan Finansal Varlıklara İlişkin Faiz Gelirlerinin Raporlanması

Bu yaklaşım kapsamında yer alan alacakların genellikle ticari alacaklar ile diğer kısa vadeli ve finansman bileşeni içermeyen alacakları kapsamı nedeniyle bu alacaklar banka kredileri gibi periyodik faiz gelirin yol açmamaktadır (Gomaa ve diğerleri 2019). Bu varlıklar ilk defa finansal tablolara alınırken IFRS 15’te tanımlandığı şekilde işlem bedeli üzerinden ölçülmektedir (IFRS 9, 5.1.3). Dolayısıyla bu alacaklar için faiz geliri hesaplanmamaktadır.

Bununla birlikte, yukarıda da ifade edildiği üzere işletme tarafından önemli bir finansman bileşeni içeren ticari alacaklar ve sözleşme varlıkları ile IFRS 16 kapsamındaki kira alacakları için muhasebe politikası olarak basitleştirilmiş yaklaşımın tercih edilebilmesi de mümkündür. Bu durumda, işlem bedeli belirlenirken taahhüt edilen bedelde paranın zaman değerinin etkisine göre düzeltme yapılması gerekmektedir (IFRS 15, 60; IFRS 9, 5.1.1). Dolayısıyla bu alacakların ilk defa finansal tablolara alındığı değer ile sözleşmede taahhüt edilen bedel arasındaki farkın (finansman etkisi) müşterilerle yapılan sözleşmelerden doğan hasıllardan ayrı olarak alacağın vadesi boyunca faiz geliri olarak muhasebeleştirilmesi ve kâr zararda raporlanması gerekmektedir (IFRS 15, 65).

2.2. Krediyeye Göre Uyarlanmış Yaklaşım

IFRS 9, satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar için kredi karşılıkları ve faiz gelirlerinin kayda alınmasında genel ve basitleştirilmiş yaklaşımlardan farklı bir yaklaşım benimsemiştir.

2.2.1. Krediyeye Göre Uyarlanmış Yaklaşımın Göre Beklenen Kredi Zararlarının Hesaplanması

Satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar için her zaman ömür boyu beklenen kredi zararı karşılığı ayrılmaktadır. Bununla birlikte, bu varlıkların ilk kayda alınmasında değer düşüklüğü karşılığı ayrılmamakta, bu zarar karşılıkları etkin faiz hesaplamasına dâhil edilmektedir.

Sonraki dönemlerde ise varlığın ilk kayda alınmasında esas alınan ömür boyu beklenen kredi zarar karşılığındaki değişimler muhasebeleştirilmektedir. Ömür boyu beklenen kredi zararlarındaki olumlu değişimler değer düşüklüğü kazancı (impairment gain) olarak, olumsuz değişimler ise değer düşüklüğü kaybı (impairment loss) olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilmektedir. Ayrıca, bu varlıklar için faiz gelirlerinin hesaplanmasında da krediye göre düzeltilmiş etkin faiz oranı kullanılmaktadır (KPMG 2014, 94-95; IFRS 9, 5.4.1, 5.5.14).

Kredi değer düşüklüğüne uğramış olan finansal varlıklar çoğu zaman iskontolu olarak alınıp satılmaktadır. Dolayısıyla, kredi değer düşüklüğüne uğramış finansal varlığın bugünkü değerinin hesaplanmasında yüksek bir iskonto oranı uygulanmaktadır (Fidan 2018b).

Örneğin (EY 2016, 16); A şirketi, 1 Ocak 2014 tarihinde vadedeki değeri 10.000 TL olan ve yıllık %8 kupon ödemeli ve 10 yıl vadeli bir tahvil ihraç etmiştir. Tahvilin vadesi 31.12.2023'te dolmaktadır. A şirketi, 2019 yılında önemli bir finansal güçlük yaşamış ve 31 Aralık 2019 tarihinde ödemesi gereken kupon ödemesini gerçekleştirememiştir.

1 Ocak 2020 tarihinde bu tahvili elinde bulunduranların 2021 yılının sonunda bir seferde 4.000 TL tahsil edeceklerini tahmin eden B şirketi, söz konusu tahvilleri piyasa koşullarına göre gerçeğe uygun değeri olan 3.000 TL'den satın almıştır. A şirketinin önemli finansal güçlük yaşaması ve tahvilin iskontolu olarak satın alınmış olmasından dolayı B şirketi, tahvili satın alındığında değer düşüklüğüne uğramış finansal varlık olarak muhasebeleştirmiştir.

2023 yılının sonunda, 10.000 TL'lik anapara ve 2023 yılına kadar yıllık olarak alınacak her 800 TL'nin net bugünkü değerini 3.000 TL'ye eşitleyen etkin faiz oranı yaklaşık %54 olarak belirlenmiştir.

$$3.000 = \frac{800}{(1+i)^1} + \frac{800}{(1+i)^2} + \frac{800}{(1+i)^3} + \frac{10.800}{(1+i)^4} \Rightarrow i = 0,5393$$

Dolayısıyla, şayet finansal varlığı satın aldığımızda sözleşmeye göre kalan nakit akışlarını (4 dönem boyunca 800 TL'lik faiz taksitleri ve 4. faiz taksitiyle birlikte 10.000 TL'lik anapara) tahsil etmeyi bekleydik etkin faiz oranımız %54 olacaktı.

Tahvil değer düşüklüğüne uğramış olduğu için B şirketince 2021 yılı sonunda tahsil edilmesi umulan 4.000 TL'yi tahvilin bugünkü değeri olan 3.000 TL'ye eşitleyen etkin faiz oranı ise %15,47'dir.

$$3.000 = \frac{4.000}{(1+i)^2} = 0,1547$$

B şirketi, 31.12.2020 tarihinde 464 TL (3.000 x %15,47) faiz geliri olarak muhasebeleştirirken, tahvilin defter değeri de (dolayısıyla itfa edilmiş maliyeti) 3.464 TL olur.

Ertesi dönem makul ve desteklenebilir bilgilere dayalı olarak tahvilden nakit akışının 4.000 TL yerine 4.250 TL olacağı bekleniyorsa, tahvilin itfa edilmiş maliyetinde bir düzeltme yapılması gerekecektir. Buna göre 31.12.2020 tarihinde tahvilin değeri 3.681 TL olacaktır.

$$\frac{4.250}{(1 + 0,1547)^1} \cong 3.681$$

Bu durumda 2020 yılı sonunda tahvilin değerinde 217 TL'lik (3.681-3.464=217) bir değer artışı gündeme gelecek ve bu kazanç değer düşüklüğü kazancı olarak kâr zararda muhasebeleştirilecektir.

Şayet 2021 yılının sonunda makul ve desteklenebilir bilgilere dayalı olarak tahvilden beklenen nakit akışının 4.000 TL yerine 3.800 TL olacağı bekleniyorsa, bu durumda 2020 yılı sonunda tahvilin değeri 3.291 TL olacak ve değer azalışı söz konusu olacaktır.

$$\frac{3.800}{(1 + 0,1547)^1} \cong 3.291$$

173 TL (3.291-3.464) tutarında olan bu azalış değer düşüklüğü kaybı olarak kâr zararda muhasebeleştirilecektir.

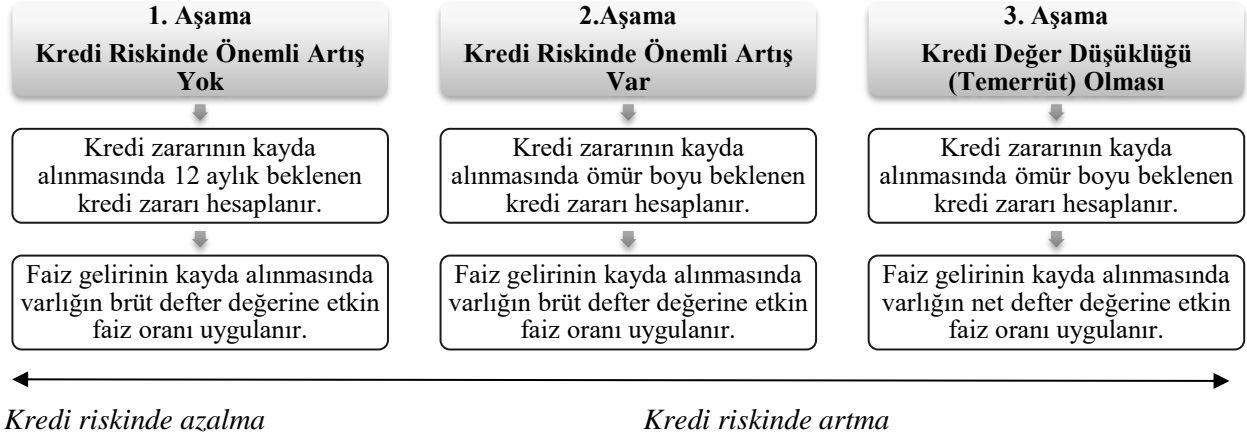
2.2.2. Krediye Göre Uyarlanmış Yaklaşım Göre Beklenen Kredi Zararı Karşılığı Ayrılan Finansal Varlıklara İlişkin Faiz Gelirlerinin Raporlanması

Satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar için faiz geliri finansal varlığın itfa edilmiş maliyetine krediye göre düzeltilmiş etkin faiz oranı uygulanmak suretiyle hesaplanmaktadır (IFRS 9, 5.4.1). Hesaplanan faiz gelirleri kâr zararda muhasebeleştirilmekte ve raporlanmaktadır. Bu finansal varlıklar için faiz gelirin hesaplanmasına ilişkin örneğe yukarıda yer verilmektedir.

2.3. Genel Yaklaşım

Bu yaklaşım, basitleştirilmiş ve krediye göre uyarlanmış yaklaşım dışında kalan finansal varlıklara uygulanan yaklaşımdır (PWC 2017, 28). Buna göre beklenen kredi zararları üç aşamada finansal tablolara alınmaktadır. Genel yaklaşıma ilişkin aşamalar aşağıdaki tablodaki gibi özetlenebilir.

Tablo 7. Genel Yaklaşım İlişkin Aşamalar

Kaynak: BDO 2018, 45; MNP 2017, 4.

Birinci aşamada, raporlama tarihi itibarıyla düşük kredi riskine sahip finansal araçlar ile ilk kayda alma tarihinden raporlama tarihine kadar kredi riski önemli ölçüde artmayan finansal araçlar için 12 aylık beklenen kredi zararı hesaplanır ve raporlanır (IFRS 9, 5.5.5, 5.5.10). Standarda göre bir finansal aracın düşük kredi riskine sahip olabilmesi için;

- finansal aracın temerrüt riskinin düşük olması,
- borçlusunun kısa vadede sözleşmeye bağlı yükümlülüklerini karşılayacak güçte olması ve
- ekonomideki veya iş koşullarındaki olumsuz değişikliklerin ancak uzun vadede borçlusunun sözleşmeye bağlı yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetini azaltması gerekmektedir (IFRS B5.5.22).

Düşük kredi riskinin tespitine ilişkin değerlendirmede kredi derecelendirme kuruluşlarının yatırım yapılabilir notu göstergesi olarak kullanılabilir (IFRS 9, B5.5.23; MNP 2017, 21).

12 aylık beklenen kredi zararları ise Standartta, “ömür boyu beklenen kredi zararlarının raporlama tarihinden sonraki 12 ay içinde finansal araca ilişkin gerçekleşmesi mümkün temerrüt hallerinden kaynaklanan beklenen kredi zararlarını temsil eden kısmı” olarak tanımlanmaktadır (IFRS 9, Ek A). 12 aylık beklenen kredi zararları, raporlama tarihinden itibaren 12 ay içerisinde gerçekleşebilecek temerrüt nedeniyle finansal aracın ömrü boyunca sözleşmeye göre beklenen nakit akışları ile tahsil edilmesi beklenen nakit akışları arasındaki farkları (nakit açıklarını) kapsamaktadır (KPMG 2014, 64).

İkinci aşamada, düşük kredi riskine sahip olma vasfını kaybeden finansal araçlar ile raporlama tarihi itibarıyla finansal aracın kredi riskinin ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artan finansal araçlara ilişkin zarar karşılığının ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan ölçülmesi gerekmektedir (IFRS 9, 5.5.3).

Kredi riskinde önemli artışa ilişkin gösterge Standartta tanımlanmamış olup, her bir işletmenin kendi risk yönetimi politikası çerçevesinde ve aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen makul ve desteklenebilir bilgileri dikkate alarak bunu belirlemesi gerekmektedir (IFRS 9, 5.5.9, B5.5.15; PWC 2017, 32).

Bununla birlikte, kredi riskindeki değişiklikler değerlendirilirken işletmelerce nelerin dikkate alınabileceği hususunda Standartta;

- temerrüt riskinde artış,
- borçlunun kredi riski derecesinin ve
- finansal verilerinin bozulması,
- ödemelerin gecikmesi gibi niteliksel ve niceliksel göstergelere yer verilmektedir (IFRS 9, B5.5.17).

Temerrüt olasılığındaki işletme tarafından belirlenen nispi ve/veya mutlak değişimler ile kredi derecelendirme notlarındaki değişimler niceliksel göstergelere, borcun yeniden yapılandırılması ve borçlunun finansal verilerindeki bozulmalar nedeniyle yakın izlemeye alınması niteliksel göstergelere örnek olarak gösterilebilir.

Standart, aksi kanıtlanabilir olmakla birlikte sözleşmeye bağlı ödemelerin vadesinden itibaren 30 günden fazla gecikmesini kredi riskinin önemli ölçüde arttığına ilişkin bir ön kabul olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte, ödemelerin otuz günden fazla gecikmesine rağmen makul ve desteklenebilir bilgilerle kredi riskinin önemli ölçüde artmadığını kanıtlamak da mümkündür (IFRS 9, 5.5.11). Ödemenin yapılmamasının, borçlunun finansal sıkıntılarında değil de borçlu işletmenin yönetiminin kusurundan kaynaklanması bu duruma örnek olarak gösterilebilir (IFRS 9, B5.5.20).

Üçüncü aşamada, borçlunun temerrüdü nedeniyle finansal araçlara ilişkin zarar karşılığının ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan ölçülmesi gerekmektedir. Temerrüt tanımı da Standartta yapılmadığından, işletmelerin kendi risk yönetimi politikaları çerçevesinde ve niteliksel göstergeler de dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, sözleşmeye bağlı ödemelerin vadesinden itibaren 90 günden fazla gecikmesi temerrüdün gerçekleştiğine ilişkin ön kabul olarak değerlendirilmektedir. Yine, makul ve desteklenebilir bilgilerle 90 günden fazla gecikmeye rağmen temerrüdün gerçekleşmediğinin kanıtlanması da mümkündür (IFRS 9, B5.5.37; PWC 2017, 31).

Genel yaklaşım kapsamında beklenen kredi zararları bireysel finansal araç bazında ölçülebileceği gibi ortak kredi riski özellikleri (finansal araç türü, kredi riski dereceleri, teminat türü, sektör v.b.) dikkate alınarak toplu olarak da ölçülebilmektedir. Ayrıca, kredi riskinde önemli artışın olup olmadığının değerlendirilmesi de aynı şekilde bireysel veya toplu bazda yapılabilmektedir (IFRS 9, B5.5.1-5; KPMG 2014, 89).

Standartta bireysel finansal araç bazında makul ve desteklenebilir bilgiye sahip olunmadığı durumlarda kapsamlı kredi riski bilgisi kullanılarak toplu olarak ölçüm yapılması öngörülmektedir (IFRS 9, B5.5.4; Travkina ve diğerleri 2020).

2.3.1. Genel Yaklaşım Kapsamında Beklenen Kredi Zararının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler

Genel yaklaşım kapsamında beklenen kredi zararının hesaplanmasında iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlar;

- *Temerrüt Olasılığı Yöntemi*⁴ ile
- *İndirgenmiş Nakit Akışları Yöntemi*'dir (KPMG 2017, 10; MNP 2017, 29-30; EY 2014, 17,74).

Temerrüt Olasılığı Yöntemi ile ortak kredi riski özellikleri dikkate alınarak gruplandırılan kredilere ilişkin beklenen kredi zararı tutarı ölçülmektedir (KPMG 2017, 10).

$$\sum_{t=1}^T PD_t * EAD_t * LGD_t * D_t$$

PD_t (Probability of Default-Temerrüt Olasılığı): Finansal aracın beklenen ömrü boyunca temerrüt olasılığı

EAD_t (Exposure at Default-Temerrüt Tutarı): Gelecekteki temerrüt tarihinde tahmini risk tutarı

LGD_t (Loss Given Default-Temerrüt Halinde Kayıp): Temerrüt olasılığının gerçekleşmesi durumunda tahmini kayıp

D_t (Discount factor): İskonto faktörü⁵

Yukarıdaki formülde yer alan temerrüt tutarı (EAD_t) anapara ve faiz ödemelerinden sonra kalan risk bakiyesini yansıtmakta, iskonto faktörü (D_t) ise beklenen zararı bugünkü değere indirmek için kullanılmaktadır.

Temerrüt halinde kayıp (LGD_t) ise sözleşmeye dayalı beklenen nakit akışları ile teminatların nakde çevrilmesi dâhil tahsil edilmesi beklenen nakit akışları arasındaki farktan oluşmakta olup, genellikle temerrüt tutarının bir yüzdesi olarak ifade edilmektedir.

İndirgenmiş Nakit Akışları yöntemi ise beklenen kredi zararlarının bireysel finansal araç bazında ölçülmesi durumunda kullanılabilir. IFRS 9'da kredi zararı, işletmeye sözleşmeye dayalı olarak vadesi geldikçe gerçekleşecek nakit akışlarının tamamı ile işletmenin tahsil etmeyi beklediği nakit

⁴ Çalışmada beklenen kredi zararlarının temerrüt olasılığı (PD), temerrüt tutarı (EAD) ve temerrüt halinde kayıp (LGD) değişkenlerinin kullanılarak hesaplanmasına ilişkin yöntem, literatürde buna ilişkin herhangi bir yöntem ismi kullanılmamış olması nedeniyle "Temerrüt Olasılığı Yöntemi" olarak adlandırılmış olup, çalışmanın bundan sonraki kısmında da bu isimle kullanılacaktır.

⁵ İskonto faktörü olarak finansal varlığın ilk finansal tablolara alınması esnasında belirlenen etkin faiz oranı veya ona yaklaşık bir oranın kullanılması gerekir (IFRS 9, B5.5.44).

akışlarının tamamı arasındaki farkın (tüm nakit akışlarının) başlangıçtaki etkin faiz oranı üzerinden hesaplanan bugünkü değeri olarak tanımlanmaktadır (IFRS 9, Ek A).

$$\sum_{t=1}^n \frac{(\text{Sözleşmeye Dayalı Beklenen NNA} - \text{Tahsili Beklenen NNA})}{(1 + i)^n}$$

Bu yöntem kapsamında, sözleşme şartları (erken ödeme, süre uzatımı ve opsiyonlar vb.) dikkate alınarak, teminatların nakde çevrilmesi suretiyle elde edilecekler dâhil finansal aracın ömrü boyunca nakit akışlarının tahmin edilmesi, bu nakit akışlarının sözleşmeye göre gerçekleşmesi beklenen nakit akışları ile karşılaştırılması ve bu suretle belirlenen nakit akışlarının bugünkü değerlerinin hesaplanması gerekmektedir.

Beklenen nakit akışlarına ilişkin farklı olasılıkların/senaryoların olması durumunda her bir olasılığın/senaryonun ağırlığının belirlenmesi ve olasılıklara göre ağırlıklandırılmış tutarın hesaplanması gerekmektedir.

Örneğin (MNP 2017, 51-52), Güven Bankası 1/1/2018 tarihinden itibaren ilk defa IFRS 9 uygulamaktadır. 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla Güven Bankasının kredi portföyü aşağıdaki kredilerden oluşmaktadır:

- Kredi 1, 2, 3 ve 4 ile Grup A1 ve Grup A2 kredileri ortak kredi riski özellikleri taşımaktadır. Bu krediler, borçluları aynı coğrafi bölgede yer alan ve ipotek ile teminatlandırılmış konut kredilerinden oluşmaktadır.
- Tüm krediler piyasadaki faiz oranlarından kullanılmıştır.
- Borçluların kredilerini vadesinden itibaren 30 günden fazla gecikmesine rağmen ödenmemesi durumunda, bunların kredi riskinde önemli artış olmadığı yönünde Güven Bankasının bir kanıtı bulunmamaktadır.
- Güven Bankası, geçmiş tecrübelerinden de hareketle vadesinden itibaren 90 günden fazla gecikmeye rağmen ödenmeyen kredilerinin kredi değer düşüklüğüne uğradığını kabul etmektedir.
- Güven Bankasının Grup A1 ve Grup A2 konut kredilerinin gecikme ve faiz durumlarına göre durumu aşağıda sunulmaktadır:

Tablo 8. Grup A1 ve A2 Kredilerinin Gecikme ve Faiz Bilgileri

Krediler (TL)	Gecikme Olmayan	30 Günden Fazla Geciken	60 Günden Fazla Geciken	90 Günden Fazla Geciken	Toplam
Grup A1 (Sabit Faizli)	1.400.000	75.000	100.000	125.000	1.700.000
Grup A2 (Değişken Faizli)	500.000	20.000	30.000	50.000	600.000
Toplam	1.900.000	95.000	130.000	175.000	2.300.000

Güven Bankası faiz oranlarının gelecek iki yılda %1 oranında artacağını tahmin etmekte ve geçmiş tecrübelerle dayalı olarak, bu %1’lik artışın değişken faizli konut kredilerinin %10’luk kısmı için kredi riskinde önemli artışa neden olacağını öngörmektedir.

Gerçek zarar tecrübeleri ve teminatların satışından sağlanan tahsilatlar dahil geçmiş bilgiler, mevcut koşullar ve ileriye dönük bilgiler dikkate alınarak, Grup A1 ve Grup A2’ye ilişkin ilave bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Tablo 9. Grup A1 ve A2 Kredilerinin Diğer Bilgileri

Gelecek 12 Ay İçindeki Temerrüt Olasılığı	Ömür Boyu Temerrüt Olasılığı PD_t	Temerrüt Halinde Kayıp LGD_t
Sabit faizli krediler için %2	Kredi değer düşüklüğüne uğramış krediler için %100	Tüm krediler için %25
Değişken faizli krediler için %1	Kredi değer düşüklüğüne uğramamış krediler için %5	

Temerrüt Olasılığı Yöntemi ile Grup A1 kredilerine ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Tablo 10. Grup A1 Kredilerinin Beklenen Zarar Karşılıkları

Kredi No.	Aşama	Gerekeç	IFRS 9 Kapsamındaki Aksiyon	Tutar (TL) EAD_t (1)	Gelecek 12 Ay İçindeki Temerrüt Olasılığı PD_t (2)	Temerrüt Halinde Kayıp LGD_t (3)	Beklenen Kredi Zararı Karşılıkları (TL) (1*2*3)
Grup A1	1	Gecikme ve kredi riskinde önemli artışa yol açan başka emare yok	12 aylık beklenen kredi zararı	1.550.000 ¹	%2	%25	7.750
Grup A1	2	30 günden fazla gecikme nedeniyle kredi riskinde önemli artış	Ömür boyu beklenen kredi zararı	175.000 ²	%5	%25	2.188
Grup A1	3	90 gün gecikme ve geçmiş tecrübeye bağlı olarak kredi değer düşüklüğü	Ömür boyu beklenen kredi zararı	125.000 ³	%100	%25	31.250
TOPLAM							41.188
¹ [1.400.000 + 150.000 (Kredi 2)]							
² [75.000 (30 gün gecikme) + 100.000 (60 gün gecikme)]							
³ [90 gün gecikme]							

Grup A2 kredilerine ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 11. Grup A2 Kredilerinin Beklenen Zarar Karşılıkları

Kredi No.	Aşama	Gerekeçe	IFRS 9 Kapsamındaki Aksiyon	Tutar (TL) EAD_t (1)	Gelecek 12 Ay İçindeki Temerrüt Olasılığı PD_t (2)	Temerrüt Halinde Kayıp LGD_t (3)	Beklenen Kredi Zararı Karşılıkları (TL) $(1*2*3)$
Grup A2	1	Gecikme ve kredi riskinde önemli artışa yol açan başka emare yok	12 aylık beklenen kredi zararı	450.000 ⁴	% 1	% 25	1.125
Grup A2	2	30 günden fazla gecikme nedeniyle kredi riskinde önemli artış ve faiz artışı nedeniyle kısmen kredi riskinde önemli artış	Ömür boyu beklenen kredi zararı	100.000 ⁵	% 5	% 25	1.250
Grup A2	3	90 gün gecikme nedeniyle kredi değer düşüklüğü*	Ömür boyu beklenen kredi zararı	50.000 ⁶	% 100	% 25	12.500
TOPLAM							14.875

⁴ [500.000 (gecikmesiz) x %90 (faiz artışından etkilenmeyen)]

⁵ [20.000 (30 gün gecikme) + 30.000 (60 gün gecikme) + 500.000 x %10 (gecikmesiz ancak faiz artışından etkilenen)]

⁶ [90 gün gecikme]

* Bu durumda, tüm bireysel kredi değer düşüklüğüne uğramış kredilere ait kredi zararlarına ve teminatlarla ilişkin makul ve desteklenebilir bilgiler çok sayıda küçük kredilerden oluşması nedeniyle aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilememektedir. Bu nedenle, beklenen kredi zararları toplu olarak ölçülmektedir.

Bu durumda her iki grup kredi için toplu bazda ölçülen toplam beklenen kredi zarar karşılığı 56.063 TL (41.188+14.875) olacaktır.

Öte yandan Güven Bankasınca, bazı krediler önemi ve kendine has özellikleri nedeniyle bireysel bazda daha yakından takip edilmekte ve aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan bireysel kredi bazında elde edilebilen bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

İndirgenmiş Nakit Akımları yönteminde etkin faiz oranı ile beklenen nakit akışlarının bugünkü değeri hesaplanır ve kredinin kayıtlı tutarı ile beklenen nakit akışlarının bugünkü değeri arasındaki fark beklenen kredi zarar karşılığı olarak hesaplanır. Buna göre Güven Bankasının bireysel bazda değerlendirilen kredileri ve bunların beklenen nakit akışlarının bugünkü değeri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 12. Bireysel Bazda Değerlendirilen Krediler

Kredi	Tutar	Gecikme Durumu	Diğer Bilgiler	Beklenen Nakit Akışlarının Bugünkü Değeri ⁶	Temerrüt Olasılığı
1	200.000	90 gün	Borçlu iflas başvurusu yapmıştır.	180.000	% 100
2	150.000	-	-	-	-
3	120.000	-	Borçlu kredi sözleşmesinde yer alan bazı hükümleri ihlal etmiş ve yakın zamanda zimmetine para geçirdiği için tutuklanmıştır.	120.000	-
4	50.000	60 gün	Borçlu ekonomik durgunluk nedeniyle yakın zamanda işini kaybetmiş ve bazı ödemelerin yapılmaması için borçluya imtiyaz tanınmıştır.	37.000	% 100

Güven Bankasının 31 Aralık 2018 itibariyle kredi karşılıklarının tutarı aşağıdaki tablodaki gibi olacaktır.

Tablo 13. Bireysel Bazda Değerlendirilen Kredilerin Beklenen Zarar Karşılıkları

Kredi No.	Tutar (TL)	Gerekeç	Aşama	IFRS 9 Kapsamındaki Aksiyon	Beklenen Kredi Zararı Karşılıkları (TL)
1	200.000	90 gün gecikme ve borçlunun iflası nedeniyle kredi değer düşüklüğü	3	Ömür boyu beklenen kredi zararı	(200.000-180.000)*1=20.000
2	150.000	Kredi riskinde önemli artış yok	1	Grup A1'e (sabit faizli) aktarım	Grup A1'e dahil edildi.
3	120.000	Kredi riskinde önemli artış	2	Ömür boyu beklenen kredi zararı	120.000 – 120.000 = 0
4	50.000	Gecikme ve gelecekteki nakit akışları üzerinde olumsuz etkileri bulunan diğer olaylar nedeniyle kredi değer düşüklüğü	3	Ömür boyu beklenen kredi zararı	(50.000 – 37.000) * 1 = 13.000
TOPLAM					33.000

Sonuç olarak, Güven Bankasının IFRS 9 kapsamında toplu ve bireysel bazda hesaplanacak olan toplam beklenen kredi zararları 89.063 TL'dir. Söz konusu zararlar, kâr veya zarar tablosunda raporlanacaktır.

2.3.2. Genel Yaklaşım Kapsamında Beklenen Kredi Zararı Ayrılan Finansal Varlıklara İlişkin Faiz Gelirlerinin Raporlanması

Beklenen kredi zararı ayrılan finansal varlıklara ilişkin faiz gelirleri ise etkin faiz oranı kullanılarak ölçülür. Buna göre faiz geliri, birinci aşama ve ikinci aşama için finansal varlığın brüt defter değerine

⁶ Söz konusu değer, beklenen kredi zararları ile teminatlardan beklenen tahsilatları da kapsamaktadır.

$$\sum_{t=1}^n \frac{(Sözleşmeye Dayalı Beklenen NNA - Tahsil Beklenen NNA)}{(1+i)^n}$$

$$i = \text{etkin faiz oranı}$$

etkin faiz oranının uygulanmasıyla, üçüncü aşama için finansal varlığın net defter değerine (varlığın defter değerinden beklenen kredi zararlarının düşülmesi sonucu ulaşılan değer) hesaplanan etkin faiz oranının uygulanmasıyla hesaplanır (IFRS 9, 5.4.1-2).

Etkin faiz oranının her iki kredi için de % 10 olduğu kabul edilerek, birinci aşamada bulunan 2 numaralı kredi için (150.000 TL) faiz geliri brüt defter değeri üzerinden $150.000 * 0,1 = 15.000$ TL olarak hesaplanacaktır. Üçüncü aşamada yer alan 1 numaralı kredi için (200.000 TL) faiz geliri beklenen kredi zararları (20.000) düşüldükten sonraki net defter değeri üzerinden $180.000 * 0,1 = 18.000$ TL olarak hesaplanacaktır. Hesaplanan bu faiz gelirleri kâr zararda muhasebeleştirilerek raporlanmaktadır.

3. BEKLENEN KREDİ ZARARLARININ ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN YÖNTEMLERİN ARAŞTIRILMASI

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz, kredi zararlarının yeterli düzeyde ve zamanında finansal tablolara yansıtılmadığını göstermiştir. Bu amaçla IASB çalışmalarını başlatmış ve nihai olarak benimsenen IFRS 9 Standardı kapsamında beklenen kredi zarar karşılıklarının finansal tablolara alınmasında kullanılan yöntemleri standardın ruhuna uygun olmak kaydıyla işletmelerin tercihine bırakmıştır.

IFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar standardına göre ise finansal tablo kullanıcılarının kredi riskinin, gelecekteki nakit akışlarının tutarı, zamanlaması ve belirsizliği üzerindeki etkisini anlamalarını sağlamak amacıyla işletmelerin beklenen kredi zararlarının ölçümünde kullanılan yöntemleri de açıklamaları gerekmektedir (IFRS 7, 35B).

Bu amaçla, çalışmada finansal ve finansal olmayan kuruluşlarca beklenen kredi zarar karşılıklarının hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden hangisinin tercih edildiği incelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Avrupa Bankacılık Otoritesi (EBA⁷) tarafından Avrupa Birliğine üye yirmi ülkede faaliyet gösteren 54 banka üzerinden IFRS 9'un yürürlüğe girmesinden önce standardın etki değerlendirmesi çalışmasında, neredeyse tüm bankaların genel yaklaşım kapsamında birinci aşama ve ikinci aşama beklenen kredi zararlarını, değerlendirmenin bireysel finansal araç bazında veya toplu olarak yapıp yapılmadığından bağımsız olarak *Temerrüt Olasılığı Yöntemi* ile hesapladığı; çoğu bankanın üçüncü aşama beklenen kredi zararlarını bireysel finansal araç bazında ve *İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemini* kullanarak hesapladığı tespit edilmiştir (EBA 2017:27-28).

⁷ EBA-European Banking Authority

Bu çalışmayla, EBA'nın sadece finansal kuruluşlar için yapmış olduğu bu araştırmadan yola çıkarak, ülkemizde faaliyet gösteren finansal ve finansal olmayan kuruluşlar tarafından beklenen kredi zararlarının hesaplanmasında hangi yöntemlerin kullanıldığının ve finansal kuruluşlar tarafından kullanılan yöntemlerin EBA'nın söz konusu çalışmasından çıkan sonuçlardan farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

IFRS 9'da beklenen kredi zararı modelinin finansal olmayan kuruluşlar tarafından da uygulanması gerektiği göz önüne alındığında bu kuruluşlar tarafından hangi yöntemlerin kullanıldığını tespit etmek standardın kredi zarar karşılığı düzenlemesinin amacının anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya koymak açısından faydalı olacaktır.

EBA'nın yapmış olduğu çalışma dışında beklenen kredi zarar karşılıklarına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde yöntemlerin belirlenmesine ilişkin benzer bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle, bu çalışmanın ülkemizde finansal ve finansal olmayan kuruluşlarca beklenen kredi zarar karşılıklarının hesaplanmasında kullanılan yöntemlerin tespiti açısından önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

3.2. Literatür Taraması

Beklenen kredi zarar karşılıklarına ilişkin akademik çalışmalara bakıldığında, ağırlıklı olarak beklenen kredi zarar karşılıklarının nasıl hesaplanabileceğine ilişkin öneri ve tespitlere yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, bu çalışmalarda beklenen kredi zararlarının genellikle yöntem ismi zikredilmeksizin temerrüt olasılığı yöntemi kullanılarak hesaplanmasına ilişkin örneklere veya sadece bu yöntemin formülüne yer verilmektedir.

Aurora (2013) tarafından ticari alacaklardaki değer düşüklüğünün ölçülmesine ilişkin yöntemlerin incelendiği çalışmada, alacaklardaki değer düşüklüğünün toplu olarak ölçümünün satışların yüzdesi ve alacakların yüzdesi yöntemleri kullanılarak yapılabileceği, finansal araçlara ilişkin yeni standart taslağı kapsamında ticari alacaklara ilişkin beklenen kredi zararlarının karşılık matrisi veya devir oranı (roll-rate) yöntemiyle hesaplanabileceği belirtilmektedir.

Volarevic ve Varovic (2018) tarafından yapılan çalışmada, beklenen kredi zararı ölçümünde birçok yöntem bulunmakla birlikte çoğu işletme tarafından temerrüt olasılığı yönteminin benimseneceği, bu yöntemdeki değişkenlerden temerrüt olasılığının dışarıdan güvenilir derecelendirme kuruluşlarından temin edilebileceği gibi Analitik Hiyerarşi Süreci modeline dayalı çok kriterli karar alma yönetimi uygulanarak geliştirilecek içsel modele dayalı olarak da hesaplanabileceğine değinilmektedir.

Fidan (2019) tarafından yapılan çalışmada, IFRS 9 kapsamında değer düşüklüğü hesaplamasında genel, basit ve satın alındığında veya oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü bulunan finansal varlık (krediye göre uyarlanmış) yaklaşımlarının kullanılabileceği belirtildikten sonra önemli bir finansman

unsurunu ihtiva eden ticari alacaklar için genel veya basit yaklaşım kapsamında değer düşüklüğünün hesaplanabileceği, genel yaklaşımın tercih edilmesi durumunda ticari alacağın ilk muhasebeleştirildiği tarihten raporlama tarihine kadar geçen süre içinde kredi riskindeki değişikliklerin izlenmesi gerektiği, önemli bir finansman unsuru taşımayan ticari alacaklar için basit yaklaşımın uygulanmasının zorunlu olduğu belirtilerek, basit yaklaşım kapsamında başka yöntemlerin de kullanılması mümkün olmakla birlikte karşılık matrisinin kullanılabilmesi, ancak geleneksel olarak karşılık tutarlarının hesaplanmasında kullanılan satışların yüzdesi ve ticari alacakların yüzdesi yöntemlerinin mevcut halleri ile beklenen kredi zararlarının hesaplanmasında kullanılamayacağı ifade edilmektedir.

Ulusal düzeydeki akademik çalışmalarda beklenen kredi zararlarının hangi yaklaşımlar kapsamında hesaplanabileceğine ilişkin çalışmaların (Özerhan ve Aslan, 2016; Saltoğlu 2016) yanı sıra beklenen kredi zararı yaklaşımının Türk bankacılık sektörüne olası etkilerine (Aytürk 2016; Sultanoğlu 2018; Yıldırım 2018; Özel 2019; Çakır 2020) ve kazanç yönetimine etkisine (Akpelvan 2019) ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalarda beklenen kredi zararının nasıl hesaplanabileceğine ilişkin örneklere de yer verilmektedir.

Uluslararası düzeydeki akademik çalışmalarda da beklenen kredi zararı yaklaşımının bankacılık sektörüne olası etkileri (Ntaikou ve diğerleri 2018; Halilbegovic ve diğerleri 2019; Groff ve Mörec 2020), finansal istikrara etkisi (Novotny-Farkas 2016), karşılıkların yeterliliğine ve kazanç yönetimine etkisi (Gomaa ve diğerleri 2019) ve beklenen kredi zararı yaklaşımı ile veri yönetimi ve büyük veri (big data) ilişkisi (Stead ve Vatanasakdakul 2017) incelenmiştir. Bu çalışmaların bazılarında yöntem zikredilmeksizin beklenen kredi zararlarının hesaplamasına ilişkin genel bilgilere de değinilmektedir.

Literatür araştırmasında doğrudan beklenen kredi zarar ölçümünde kullanılan yöntemleri ele alan ve finansal ve finansal olmayan kuruluşların kullandıkları yöntemleri karşılaştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın bu anlamda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmanın amacı çerçevesinde IFRS 9 kapsamında ülkemizde faaliyet gösteren finansal ve finansal olmayan kuruluşların beklenen kredi zararlarının hesaplanmasında ve raporlanmasında hangi yöntem ve esasların kullanıldığını belirlemek amacıyla hem işlem hacmi hem de piyasa değeri açısından en yüksek değere sahip hisse senetlerinin işlem gördüğü BIST 30 Endeksinde yer alan şirketlerin 2019 yılı konsolide finansal tabloları ve dipnotları incelenmiştir.

Hisse senetleri BIST 30 Endeksinde işlem gören şirketlerin 6'sı holding olduğu için araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Geriye kalan 24 şirketin 8'i finansal 16'sı ise finansal olmayan kuruluştur.

Tablo 14. Araştırma Kapsamında Yer Alan Şirketler

Finansal Kuruluşlar	Finansal Olmayan Kuruluşlar
1. Akbank	1. Arçelik
2. Emlak Konut GYO	2. Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret
3. Türkiye Garanti Bankası	3. BİM Birleşik Mağazalar
4. Türkiye Halk Bankası	4. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları
5. Türkiye İş Bankası	5. KARDEMİR Karabük Demir Çelik Sanayi ve Ticaret
6. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası	6. Koza Altın İşletmeleri
7. Türkiye Vakıflar Bankası	7. Koza Anadolu Metal Madencilik İşletmeleri
8. Yapı ve Kredi Bankası	8. Migros
	9. PEGASUS Hava Taşımacılığı
	10. Soda Sanayi
	11. Trakya Cam
	12. Turkcell İletişim Hizmetleri
	13. TÜPRAŞ Türkiye Petrol Rafineleri
	14. Türk Hava Yolları (THY)
	15. Türk Telekomünikasyon (TÜRK TELEKOM)
	16. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları

Yukarıda ifade edilen 24 firmanın 2019 yılına ait konsolide finansal tabloları ve dipnotları incelenmiştir. Beklenen kredi zarar ölçümündeki yaklaşımlar açısından finansal ve finansal olmayan şirketlerin farklı yöntemlerde yoğunlaşmaları nedeniyle ayrı incelenmiştir.

Finansal kuruluşların 2019 yılı finansal tablo dipnotlarından hareketle beklenen kredi zararlarının ölçümündeki yaklaşımlar kapsamında kullanılan yöntemlere ilişkin bilgiler aşağıda özet halinde sunulmaktadır.

Tablo 15. Finansal Kuruluşların Kullandıkları Yöntemler

Şirketler	Genel Yaklaşım			Basitleştirilmiş Yaklaşım		Krediye Uyarlanmış Yaklaşım
	Temerrüt Olasılığı Yöntemi	İndirgenmiş Nakit Akımları	Yöntem Belirtilmemiş	Kayıp Oranı	Karşılık Matrisi	
1 Akbank	√					
2 Emlak Konut			√			√
3 T.Garanti B.	√	√				
4 T.Halk Bankası	√	√				
5 T.İş Bankası	√	√				
6 TSKB	√					
7 T.Vakıflar B.	√					
8 Yapı Kredi B.	√					

Yukarıda finansal kuruluşlara ilişkin tablo incelendiğinde, beklenen kredi zararlarının ölçümünde finansal kuruluşların tamamının genel yaklaşım kapsamında karşılık ayırdıkları, bu yaklaşım kapsamında tüm bankaların bireysel ve toplu olarak beklenen kredi zararlarının hesaplanmasında, temerrüt olasılığı yöntemini kullandıkları, bazı bankaların bireysel finansal araç bazında beklenen kredi zararlarını hesaplarken indirgenmiş nakit akımları yöntemini kullandıkları, ancak Emlak Konut GYO'nun dipnotlarında genel yaklaşım kapsamında kullandığı yöntemle ilişkin açıklamalara yer vermediği görülmektedir.

Emlak Konut GYO dışında finansal kuruluşlarca basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında yöntemlere başvurulmamış ve hiçbir finansal kuruluş tarafından krediye göre uyarlanmış yaklaşım kapsamında satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi-değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklara ilişkin açıklamalara yer verilmemiştir.

BİST 30 Endeksinde işlem gören ve birçok farklı sektörde faaliyet gösteren 16 finansal olmayan şirketin 2019 finansal tabloları incelendiğinde ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 16. Finansal Olmayan Kuruluşların Kullandıkları Yöntemler

Şirketler	Genel Yaklaşım			Basitleştirilmiş Yaklaşım		Krediye Göre Uyarlanmış Yaklaşım
	Temerrüt Olasılığı Yöntemi	İndirgenmiş Nakit Akımları	Yöntem Belirtilmemiş	Kayıp Oranı	Karşılık Matrisi	
1 Arçelik		√			√	
2 Aselsan			√			√
3 BİM						√
4 Ereğli D.Ç.	√	√				√
5 Kardemir	√	√				√
6 Koza Altın		√	√			√
7 Koza A.M.M.		√	√			√
8 Migros					√	
9 PEGASUS			√		√	
10 Soda Sanayi			√			√
11 Trakya Cam			√			√
12 Turkcell			√			√
13 TÜPRAŞ		√			√	
14 THY		√	√		√	
15 T. Telekom			√			√
16 Şişe ve Cam			√			√

Finansal olmayan kuruluşların (ve Emlak Konut GYO'nun) finansal tablolarında hem 12 aylık beklenen kredi zararlarının hem de ömür boyu beklenen kredi zararlarının hesaplandığına ilişkin açıklamalar açıkça ifade edilmese de (bazı şirketlerce genel yaklaşım kapsamında hesaplama yapıldığı açıkça ifade edilmektedir) genel yaklaşım kapsamında hesaplama yapıldığı yönünde değerlendirilmiştir. Dolayısıyla tabloda genel yaklaşım altında yöntem ismi belirtilmeyenler bu durumu yansıtmaktadır. Ayrıca, kredi zararlarının sözleşmeye bağlı nakit akışları ile tahsil edilmesi beklenen nakit akışları arasındaki farkın bugünkü değeri olduğu veya kredi zararlarının beklenen nakit akışlarının bugünkü değeri olduğu yönündeki açıklamalar açıkça ifade edilmese de indirgenmiş nakit akımları yöntemi kullanıldığı yönünde kabul edilmiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde yukarıdaki tablo incelendiğinde, 16 finansal olmayan şirketten sadece ikisinin (Ereğli Demir ve Çelik ile Kardemir) genel yaklaşım kapsamında temerrüt olasılığı yöntemini kullandıkları, 7 şirketin indirgenmiş nakit akımı yöntemini kullandıkları, ancak bu yöntemin hangi bazda (bireysel veya toplu olarak) kullanıldığına değinilmediği, 10 şirketin ise açıklamalarından

beklenen kredi zararlarını genel yaklaşım kapsamında hesapladıkları anlaşılmakla birlikte yöntem ismini açıklamadıkları ve genel yaklaşımın ticari alacaklar dışında kalan itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıkların beklenen kredi zararlarının hesaplanması için kullandıkları anlaşılmaktadır.

Ayrıca, finansal olmayan şirketlerin genel yaklaşımın yanı sıra itfa edilmiş maliyetinden ölçülen ticari alacakları için beklenen kredi zararlarını basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında hesapladıkları, ancak 11 şirketin basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında hangi yöntemi kullandıkları ifade edilmezken, 5 şirketin finansal tablo dipnotlarında karşılık matrisini kullandıklarına ilişkin açıklamalara yer verdikleri görülmektedir. Finansal olmayan şirketlerden hiçbirisi beklenen kredi zararlarının ölçümünde krediye göre uyarlanmış yaklaşım kapsamında satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi-değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklara ilişkin açıklamalara yer vermemiştir.

Sonuç olarak, ülkemizde faaliyet gösteren finansal kuruluşlardan BİST 30 Endeksinde işlem gören bankaların da Avrupa'daki bankalara benzer şekilde bireysel ve toplu olarak beklenen kredi zararlarının ölçümünde genel yaklaşım kapsamında temerrüt olasılığı yöntemini kullandıkları, bazı bankaların bireysel finansal araç bazında beklenen kredi zararlarını indirgenmiş nakit akımları yöntemi ile hesapladıkları, Emlak Konut GYO hariç finansal kuruluşlarca beklenen kredi zararı ölçümünde basitleştirilmiş yaklaşım kapsamındaki yöntemlere başvurulmadığı, finansal olmayan kuruluşlarca ticari alacaklar dışında kalan itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıklar için genel yaklaşım kapsamında yöntemlere başvurulduğu, ticari alacaklar için basitleştirilmiş yaklaşım çerçevesinde beklenen kredi zararlarının hesaplandığı, bu yaklaşım kapsamında karşılık matrisi yöntemine sıklıkla başvurulduğu, finansal tablo dipnotlarında kullanılan yöntemlerin isimlerine ve bu yöntemlerin hangi bazda (bireysel veya toplu olarak) kullanıldığına ilişkin olarak yeterince açıklama yapılmadığı, hem finansal kuruluşlar hem de finansal olmayan kuruluşlar tarafından satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğüne uğramış finansal varlıklar için beklenen kredi zararlarının ölçümüne ilişkin açıklama yapılmadığı tespit edilmiştir.

Finansal kuruluşlarda genel yaklaşımın finansal olmayan kuruluşlarda basitleştirilmiş yaklaşımın kullanılmasının, bu kuruluşların alacaklarının niteliğiyle ilgili olduğu, dolayısıyla finansal olmayan kuruluşlarda basitleştirilmiş yaklaşımın kullanımının itfa edilmiş maliyetinden ölçülen ticari alacaklardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, bankaların gelişmiş kredi riski yönetim sistemlerine sahip oldukları düşünüldüğünde kredi riskindeki değişiklikleri izleyebildikleri, dolayısıyla beklenen kredi zararı karşılıklarını genel yaklaşım kapsamındaki yöntemler aracılığıyla hesapladıkları söylenebilir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

IFRS 9'un 1/1/2018 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, IAS 39'un geçmiş olaylar ile mevcut koşullara dayalı gerçekleşen kredi zararı yaklaşımının yerini, geçmiş bilgiler, mevcut koşullar ve geleceğe dönük tahminlere dayalı beklenen kredi zararı yaklaşımı almıştır. Dolayısıyla, IAS 39'un kredi zararlarının kısmi ve gecikmeli olarak finansal tablolara yansıtılmasına neden olması sebebiyle beklenen kredi zararı yaklaşımı ile kredi zararlarının zamanında ve yeterli olarak finansal tablolara yansıtılmasının amaçlandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

IFRS 9, beklenen kredi zararlarının finansal tablolara alınmasında genel, basitleştirilmiş ve krediye göre uyarlanmış yaklaşım olmak üzere üçlü bir yaklaşımı öngörmektedir. Genel yaklaşım kapsamında beklenen kredi zararları üç aşamada finansal tablolara yansıtılmaktadır. Birinci aşamada, ilk kayda alınan ve düşük kredi riskine sahip finansal araçlar için 12 aylık beklenen kredi zararı ayrılmaktadır. İkinci aşamada, düşük kredi riskine sahip olma vasfını kaybeden ve raporlama tarihi itibarıyla kredi riskinde önemli artış gerçekleşen finansal araçlar için ömür boyu beklenen kredi zararı ayrılmaktadır. Üçüncü aşamada, temerrüt veya kredi değer düşüklüğüne bağlı olarak ömür boyu beklenen kredi zararı ayrılmaktadır. Bu yaklaşım kapsamında beklenen kredi zararları temerrüt olasılığı ve indirgenmiş nakit akımları yöntemleri kullanılarak hesaplanmaktadır. Basitleştirilmiş yaklaşım, gelişmiş kredi riski yönetim sistemine sahip olmayan işletmeler için getirilmiş bir kolaylıktır. Bu yaklaşım kapsamında beklenen kredi zararlarının ölçümünde kayıp oranı ve karşılık matrisi kullanılmaktadır. Krediye göre uyarlanmış yaklaşım, satın alındığında veya oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğüne uğramış finansal araçlar için krediye göre düzeltilmiş etkin faiz oranı kullanılarak kredi zararlarının ölçümünü ve faiz gelirlerinin hesaplanmasını öngörmektedir. Beklenen kredi zararları bireysel finansal araç bazında veya ortak kredi riski özellikleri dikkate alınarak toplu olarak ölçülebilmektedir.

BİST 30 Endeksinde işlem gören 8 finansal ve 16 finansal olmayan olmak üzere toplam 24 şirketin 2019 yıl sonuna ait konsolide finansal tablolarından hareketle, finansal şirketlerin beklenen kredi zararlarının ölçümünde genel yaklaşım kapsamında karşılık ayırdıkları, bu kapsamda bireysel finansal araç bazında ve toplu olarak temerrüt olasılığı yöntemini kullandıkları, bazı şirketlerin bireysel finansal araç bazında indirgenmiş nakit akımları yöntemini kullandıkları anlaşılmaktadır. Ancak, bir şirket hariç finansal şirketlerin söz konusu finansal tablolarında beklenen kredi zararlarının ölçümünde basitleştirilmiş yaklaşıma dayalı yöntemleri kullandıklarına ilişkin açıklamalara yer verilmemiştir. Dolayısıyla, beklenen kredi zararlarının ölçümündeki yöntemler bakımından ülkemizdeki bu bankaların durumu Avrupa'daki bankaların durumuyla benzerlik göstermektedir. BİST 30 Endeksinde işlem gören finansal olmayan şirketlerce ticari alacaklar dışında kalan itfa edilmiş maliyetinden ölçülen finansal varlıklar için genel yaklaşım kapsamında yöntemlerin kullanıldığı, ticari alacaklar için

genellikle basitleştirilmiş yaklaşım kapsamında karşılık matrisi yönteminin kullanıldığı, beklenen zarar ölçümünde kullanılan yöntem isimlerine ve bu yöntemlerin hangi bazda (bireysel veya toplu olarak) kullanıldığına ilişkin olarak finansal tablolarında yeterince açıklama yapılmadığı ve hem finansal kuruluşlar hem de finansal olmayan kuruluşlar tarafından satın alındığında ya da oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğüne uğramış finansal varlıklar için beklenen kredi zararı ölçümüne ilişkin açıklama yapılmadığı tespit edilmiştir. Finansal kuruluşlarda genel yaklaşımın finansal olmayan kuruluşlarda basitleştirilmiş yaklaşımın kullanılması, bu kuruluşların alacaklarının farklı nitelikte olmasından ve finansal kuruluşların gelişmiş kredi riski yönetim sistemlerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

IFRS 9'un 1/1/2018 itibariyle yürürlüğe girmiş olması nedeniyle henüz yeni bir Standart olduğu göz önünde bulundurularak IASB'nin ilerleyen dönemlerde beklenen kredi zararlarının ölçümünde kullanılan yöntemlerin dipnotlarda açıklanması hususunu daha detaylı bir şekilde (sınırlayıcı olmayacak şekilde muhtemel yöntemler, hangi aşama/bazda hangi yöntemin kullanıldığı gibi) düzenlemesinin finansal tablolarda karşılaştırılabilir bilginin sunumu açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, BİST 30 Endeksinde işlem gören 24 şirketin 2019 yılı finansal tablo açıklamaları üzerinden değerlendirildiği için sınırlıdır. Standardın uygulanma süresi arttıkça ilerleyen zamanlarda daha uzun dönemleri ve yurt dışındakiler de dâhil olmak üzere daha fazla şirketi kapsayacak şekilde çalışma yapılmasında fayda görülmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve finansal destek alınmamıştır.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- AA, FZ; Yazı Taslağı- AA, FZ; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- AA, FZ; Son Onay ve Sorumluluk- AA, FZ.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- AA, FZ; Drafting Manuscript- AA, FZ; Critical Revision of Manuscript- AA, FZ; Final Approval and Accountability- AA, FZ.

KAYNAKÇA

- Akpelvan, A. 2019. “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Beklenen Kredi Zararı Modelinin Türk Bankacılık Sektöründe Uygulanması ve Bankaların Kârlılık Yönetimi Eğilimlerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aurora, B.B.C. 2013. Methods for Measuring the Impairment of Account Receivable, Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, 13(1), 1119-1124.
- Aytürk, Y. 2016. “UFRS 9 Finansal Araçlar Kapsamında Yeni Değer Düşüklüğü Modeli ve Bankacılık Sektörüne Etkileri”, Mali Çözüm Dergisi, Eylül-Ekim, 133-143.
- BDO. 2018. IFRS in Practice 2018- IFRS 9 Financial Instruments. <https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/IFRS-in-Practice/IFRS9-Financial-Instruments-2018.pdf.aspx?lang=en-GB> Erişim Tarihi: (20.02.2020)
- Cohen, B.H. ve Edwards Jr, G.A. 2017. “The New Era of Expected Credit Loss Provisioning”, BIS Quarterly Review, March. https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1703f.htm (Erişim Tarihi: 15.08.2018)
- Çakır, Y. 2020. “Güncellenmiş TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Muhasebeleştirilen Beklenen Kredi Zararlarının Bankacılık Sektörüne Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü.
- European Banking Authority (EBA). 2017. EBA Report on Results from the Second EBA Impact Assessment of IFRS 9. <https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1720738/8a333737-98a040bc-8418c896edabd414/EBA%20Report%20on%20results%20from%20the%202nd%20EBA%20IFR9%20IA.pdf?retry=1> (Erişim Tarihi: 10.07.2020)
- EY. 2014. Impairment of Financial Instruments under IFRS 9. [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/\\$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf) (Erişim Tarihi: 28.10.2017)
- Fidan, M.M. 2018a. “IFRS 9 Finansal Araçlar Standardına Göre Finansal Varlıkların Sınıflandırılması ve Sınıflandırmada Kullanılan Testler/Kriterler”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(1), 1-27.
- Fidan, M.M. 2018b. “IFRS 9 Finansal Araçlar Standardına Göre Satın Alındığında veya Oluşturulduğunda Kredi-Değer Düşüklüğüne Uğramış Finansal Varlık Yaklaşımına İlişkin Derleme Çalışması”, Maliye ve Finans Yazıları, 109, 233-258.

- Fidan, M.M. 2019. “Ticari Alacaklarda Değer Düşüklüğü - IFRS 9 Finansal Araçlar Standardının Basit Yaklaşımı ve Vergi Usul Kanunu Karşılaştırılması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 81, 37-58.
- Gomaa, M., Kanagaretnam, K., Mestelman, S. ve Shehata, M. 2019. “Testing the Efficacy of Replacing the Incurred Credit Loss Model with the Expected Credit Loss Model”, European Accounting Review, 28(2), 309-334.
- Groff, M.Z. ve Mörec, B. 2020. “IFRS 9 Transition Effect on Equity in a Post Bank Recovery Environment: the Case of Slovenia”, Economic Research-Ekonomska Istrazivanja, DOI: [10.1080/1331677X.2020.1804425](https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1804425)
- Halilbegovic, S., Šaković, E., Arapovic-Omerbegovic, A. ve Celebic, N. 2019. “Implementation Effects of IFRS 9 Impairment Modelling for Financial Instruments on Regulatory Capital Banks in Federation of Bosnia and Herzegovina”, European Journal of Economic Studies, 8(2), 120-130.
- International Accounting Standards Board (IASB). 2014. Project Summary: IFRS 9 Financial Instruments. <https://www.ifrs.org/-/media/project/financial-instruments/project-summaries/ifrs-9-project-summary-july-2014.pdf> (Erişim Tarihi: 05.02.2019)
- International Accounting Standards Board (IASB). 2014. IFRS 9 Financial Instruments.
- International Accounting Standards Board (IASB). 2014. IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures.
- International Accounting Standards Board (IASB). 2018. IFRS 15 Revenue From Contracts With Customers.
- KPMG. 2014. First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments. <https://home.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2014/09/first-impressions-IFRS9.pdf> (Erişim Tarihi: 05.08.2019)
- KPMG. 2017. Demystifying Expected Credit Loss (ECL) <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/in/pdf/2017/07/Demystifying-Expected-Credit-Loss.pdf> (Erişim Tarihi: 27.08.2020)
- MNP. 2017. An Overview of the Impairment Requirements of IFRS 9 Financial Instruments. <https://www.mnp.ca/SiteAssets/media/PDFs/APSG/2017/2017-02-ifrs-9-impairment-guide-final-version-apr-2017-update.pdf> (Erişim Tarihi: 26.09.2018)
- Ntaikou, D., Vousinas, G. ve Kenourgios, D. 2018. Analyzing the Expected Impact of IFRS 9 on the Greek Banking System’s Financial Performance: a Theoretical Approach. https://www.academia.edu/41222965/Analyzing_the_expected_impact_of_IFRS_9_on_the_Greek_banking_systems_financial_performance_a_theoretical_approach (Erişim Tarihi: 04.10.2020)

- Novotny-Farkas, Z. 2016. “The Interaction of the IFRS 9 Expected Loss Approach with Supervisory Rules and Implications for Financial Stability”, *Accounting in Europe*, 13(2), 197-227.
- Özel, E. 2019. “Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Kredilendirme Sürecinde TFRS 9 Uyarınca Beklenen Kredi Zarar Karşılığı Ölçümü ve Örnek Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özerhan, Y. ve Arslan, Ü. 2016. “Şeffaflık İlkesi Açısından Finansal Araçlarda Değer Düşüklüğünün Raporlanmasının Yeni UFRS 9: Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (Özel Sayı-1), 573-603.
- PWC. 2017. IFRS 9 Financial Instruments Understanding the Basics. <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-9/ifrs-9-understanding-the-basics.pdf> (Erişim Tarihi: 15.03.2018).
- Saltoğlu, M. 2016. “UFRS 9 ve Beklenen Kredi Zararları Modeli”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 51-66.
- Stead, C. ve Vatanasakdakul, S. 2017. “IFRS 9 Financial Instruments and the Heightened Demand for Big Data Governance”, *A Preliminary Literature Review. PACIS Proceedings*.
- Sultanoğlu, B. 2018. “Expected Credit Loss Model by IFRS 9 And Its Possible Early Impacts on European and Turkish Banking Sector”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3), 476-506.
- Travkina, E.V., Solnyshkova, Y.N., Kazankina, O.A., Azmanova, E.G., ve Morozova, Y.V. 2020. “Transformation of the Forecast Assessment of Expected Credit Losses in Monitoring and Assessment of Credit Risk in Commercial Banks”, *Journal of Reviews on Global Economics*, 9, 23-29.
- Volarevic, H. ve Varovic, M. 2018. “Internal Model for IFRS 9- Expected Credit Losses Calculation”, *Ekonomski Pregled*, 69(3), 269-297.
- Yıldırım, S. 2018. “UFRS 9’un Banka Performansına Karşılıklar Bakımından Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.